

leden van het benedendekspersoneel tot uiting toen hij na een ochtend waarin de 'Marnix' herhaaldelijk bijna door bommen getroffen was (men hoorde in de machinekamer het afweergeschut onophoudelijk vuren en, als gevolg daarvan, de pijpen van de ketels onophoudelijk rammelen), woedend bij de tweede machinist kwam protesteren dat men hem, in plaats van een volledige maaltijd, rijst met pruimen had voorgezet.

★

Er zijn achttien Nederlandse passagiersschepen geweest (en, als wij de 'Koningin Emma' en de 'Prinses Beatrix' van de Maatschappij 'Zeeland' meetellen, twintig¹) die tot troepentransportschip en zeven die tot hospitaalschip verbouwd zijn.² Van die achttien waren er vijf van de KPM, vier van de Holland-Amerika-Lijn, vier van de Stoomvaartmaatschappij 'Nederland', vier van de Rotterdamse Lloyd en één van de Koninklijke Nederlandse Stoomboot Maatschappij. Die schepen hebben, aldus L. L. von Münching, in totaal éénmiljoenhonderdduizend passagiers (Geallieerde militairen en, op de terugreizen, Duitse en Italiaanse krijgsgevangenen) vervoerd. Zo was bij de landingen in Frans-Noord-Afrika niet alleen de 'Marnix' ingeschakeld, maar ook de 'Dempo' en de 'Tegelberg'. De 'Nieuw Amsterdam', het grootste Nederlandse passagierschip (ruim 36 000 brt), voer op verschillende oceanen; het vervoerde in totaal in de vijf oorlogsjaren ca. driehonderdduizend militairen (het kon er achtduizend tegelijk meenemen) en legde daarbij een afstand af, gelijk aan twintig maal de evenaar. In de

¹ Deze twee schepen golden als de snelste motorschepen ter wereld: met een vaart van 22½ mijl (bijna 42 km) per uur hadden zij, telkens met een maximum van duizend passagiers, het traject Vlissingen-Harwich bevaren. Zij werden omgebouwd tot *assault ship*, d.w.z. dat zij een stevige bewapening kregen en acht landingsboten aan dek. Aldus zijn zij bij de operaties van *Commando*-eenheden betrokken geweest, en ook bij de landing bij Dieppe (augustus '42) en bij alle landingsoperaties in de Middellandse Zee waren zij van de partij, de 'Koningin Emma' bovendien bij de landingen in Normandië. Als 'Queen Emma' en 'Princess Beatrix' voeren zij overigens onder Britse vlag - zij waren gevorderd. ² Als hospitaalschepen stonden zij onder de bescherming van het Rode Kruis; zij waren ongewapend, voeren verlicht, waren wit geschilderd en toonden grote rode kruisen. De belangrijkste van die zeven waren de 'Oranje' (20 000 brt) van de Stoomvaartmaatschappij 'Nederland' en de 'Tjitjalengka' van de Java-China-Japan-Lijn (11 000 brt). Dat waren twee nieuwe schepen (ze waren pas in '39 in de vaart gekomen) - vandaar dat men ze graag als hospitaalschip gebruikt zag; als zodanig liepen zij veel minder gevaar dan als troepschip.